

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 3.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.3.91>

УДК 353.9:36

Т. В. Камінська,

аспірант кафедри міжнародної економіки,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2788-5393>

МОНІТОРИНГ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

T. Kaminska,

Postgraduate student of the Department of International Economics, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

MONITORING THE EFFICIENCY OF THE ECONOMIC MECHANISM OF THE HEALTHCARE SECTOR IN UKRAINE

У статті проведено моніторинг ефективності функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я України. На основі проведеного аналізу динаміки фінансування сфери охорони здоров'я з державного бюджету України виявлено, що в період 2018-2022 років відбувалося тенденційне зростання видатків з державного бюджету України на сферу охорони здоров'я, зокрема у 2022 році проти 2018 року обсяг фінансування зріс у понад 8 разів. Специфіка діяльності сфери охорони здоров'я, з одного боку, характеризується розвиненістю наукової бази, матеріальної інфраструктури,

якісною підготовкою кадрів та необхідністю великих капіталовкладень у подальший розвиток. З іншого боку, при виробництві ліків, медичних виробів і супутніх товарів рівень розвитку медицини і практики є визначальним для вирішення завдань щодо розробки абсолютно ефективних ліків або терапевтичних методик, чи визначення точного діагнозу тощо. З огляду на те, в Україні це питання стоїть на порядку денному з метою збереження та підвищення ефективності функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я. Аналіз видатків з місцевих бюджетів на розвиток сфери охорони здоров'я показав, що в період 2018-2022 років спостерігалось скорочення обсягів видатків з місцевих бюджетів на сферу охорони здоров'я, зокрема у 2022 році цей показник скоротився у понад 3 рази, порівняно із 2018 роком, де основними причинами стали недостатність бюджетних коштів та нераціональність їх розподілу серед напрямків фінансування. Здійснено аналіз виконання бюджетної програми «Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення» у 2022 році та виділено основні аспекти різниці між загальним фактичним обсягом видатків за всіма напрямками використання бюджетних коштів згідно з бюджетною програмою та плановими показниками. Проаналізовано показники діяльності закладів охорони здоров'я України та показники ліжкового фонду системи Міністерства охорони здоров'я України у 2022 році. З'ясовано, що однією з нових особливостей функціонування закладів охорони здоров'я має стати їх самостійність у плануванні розвитку послуг, управлінні їх діяльністю, формуванні та використанні ресурсів. Виявлено, що збільшення фінансування охорони здоров'я має бути центральним у розвитку сучасного суспільства, а своєчасні та прораховані інвестиції можуть покращити функціонування чинної системи охорони здоров'я.

The article monitors the efficiency of the economic mechanism of the health care sector of Ukraine. Based on the analysis of the dynamics of financing of the healthcare sector from the State budget of Ukraine, it is found that in the period 2018-2022 there was a tendency to increase expenditures from the State budget of Ukraine for the healthcare sector, in particular, in 2022, compared to 2018, the

amount of financing increased by more than 8 times. The specifics of the healthcare sector, on the one hand, are characterized by the development of the scientific base, material infrastructure, high-quality training and the need for large investments in further development. On the other hand, in the production of medicines, medical devices and related products, the level of development of medicine and practice is crucial for solving problems of developing absolutely effective medicines or therapeutic methods, or determining an accurate diagnosis, etc. In view of this, this issue is on the agenda in Ukraine in order to preserve and improve the efficiency of the economic mechanism of the healthcare sector. The analysis of local budget expenditures for the development of the healthcare sector showed that in the period 2018-2022, there was a decrease in local budget expenditures for healthcare, in particular, in 2022, this figure decreased by more than 3 times compared to 2018, where the main reasons were insufficient budget funds and irrationality of their distribution among funding areas. The article analyzes the implementation of the budget program "Implementation of the Program of State Guarantees of Medical Care for the Population" in 2022 and highlights the main aspects of the difference between the total actual amount of expenditures in all areas of use of budget funds in accordance with the budget program and planned indicators. The article analyzes the performance indicators of health care institutions of Ukraine and the indicators of the bed capacity of the system of the Ministry of Health of Ukraine in 2022. It is found that one of the new features of the functioning of health care institutions should be their independence in planning the development of services, managing their activities, and forming and using resources. It is found that increasing health care financing should be central to the development of modern society, and timely and calculated investments can improve the functioning of the current health care system.

Ключові слова: *охорона здоров'я, бюджет, фінансування, бюджетна програма медичних гарантій, заклад охорони здоров'я, ліжковий фонд.*

Keywords: *health care, budget, financing, budget program of medical guarantees, health care institution, bed fund.*

Постановка проблеми. Специфіка діяльності сфери охорони здоров'я, з одного боку, характеризується розвиненістю наукової бази, матеріальної інфраструктури, якісною підготовкою кадрів та необхідністю великих капіталовкладень у подальший розвиток. З іншого боку, при виробництві ліків, медичних виробів і супутніх товарів рівень розвитку медицини і практики є визначальним для вирішення завдань щодо розробки абсолютно ефективних ліків або терапевтичних методик, чи визначення точного діагнозу тощо. З огляду на те, в Україні це питання стоїть на порядку денному з метою збереження та підвищення ефективності функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я. Це пояснюється тим, що попит на послуги сфери охорони здоров'я зростає через негативні тенденції демографічних процесів та посилення впливу промислових та екологічних факторів на рівень захворюваності. Тому низька якість таких послуг та неналежне фінансове забезпечення сфери охорони здоров'я можуть призвести до погіршення якості життя, зростання невдоволення населення послугами, які надають суб'єкти сфери охорони здоров'я тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань розвитку та належного забезпечення функціонування сфери охорони здоров'я України займаються багато вчених. Так, О. Арцатбанова, здійснюючи порівняльний аналіз підходів до побудови економічних механізмів функціонування системи охорони здоров'я, наголошує, що існує п'ять моделей економічного забезпечення функціонування системи охорони здоров'я: «приватна позастрахова, приватна страхова, бюджетна, із загальнообов'язковим публічним страхуванням та змішана, що поєднує ознаки окремих або всіх інших моделей». Компоненти функціональності та ефективності даної моделі можна розділити на три групи: компоненти захворюваності або медичної необхідності, компоненти фінансової підтримки та компоненти підтримки інфраструктури. Крім того, кожна модель, окрім змішаної, має переваги та недоліки, і завжди інтерпретується залежно від інституційного контексту, рівня добробуту тощо [1]. О. Піхоцька та І. Хомяка, вивчаючи особливості фінансування системи охорони здоров'я в умовах її реформування,

наголошують, що ефективним механізмом фінансування охорони здоров'я є державно-приватне партнерство, суть якого полягає в тому, що державні установи та приватні партнери об'єднують свої ресурси для реалізації конкретного проєкту з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та можливостей (відшкодування). Вчені зауважують, що в останні роки державно-приватне партнерство в Україні є одним із найперспективніших інструментів залучення інвестицій. Однак найближчим часом Україні слід звернути увагу на можливість збільшення частки видатків на охорону здоров'я і тим самим наблизити функціональну структуру видатків загального бюджету до середнього рівня європейських країн, адже це виступає ключовою перспективою розвитку сфери охорони здоров'я [2]. Вчені О. Посилкіна та О. Гладкова зазначають, що фінансове забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я залежить від фінансової політики, поточних фінансово-економічних умов та ефективності управління такими закладами. Водночас це безпосередньо впливає на рівень фінансово-економічної стабільності таких закладів, загальні показники їх діяльності, кількість та якість надання послуг тощо. У ході дослідження науковці з'ясували, що механізми фінансового забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я залежать від різноманітних зовнішніх і внутрішніх чинників, які сприяють формуванню необхідних фінансових ресурсів та постійному розвитку таких закладів [3]. Н. Коробчинська наголошує, що для ефективної роботи системи охорони здоров'я необхідний систематичний контроль якості. На думку науковиці, цей процес повинен бути досягнутий шляхом впровадження двох взаємопов'язаних підпроцесів: перший – це моніторинг, а другий – своєчасне виявлення дефектів. Тому система постійного моніторингу системи охорони здоров'я має бути інтегрована в систему прийняття рішень [4].

Розглядаючи роботи науковців та загальний огляд літератури з даної тематики, варто звернути увагу на те, що проблема моніторингу ефективності функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я України є ще не повністю розкрита.

Тому метою статті є моніторинг ефективності функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний досвід функціонування закладів охорони здоров'я висуває особливі вимоги, в яких основну роль відіграють питання ефективності використання ресурсів. Значний і зростаючий інтерес до економічної складової охорони здоров'я характерний для останніх десятиліть і пояснюється тим, що така сфера стає все більш цінною складовою національної економіки, а її відновлення вимагає все більших витрат.

З огляду на такі твердження доцільним є здійснення аналізу динаміки видатків з бюджетів України на охорону здоров'я. Як відомо, фінансування сфери охорони здоров'я в основному здійснюється з державного бюджету України та місцевих бюджетів.

В період 2018-2022 років відбувалося тенденційне зростання видатків з державного бюджету України на сферу охорони здоров'я – у 2022 році проти 2018 року обсяг фінансування зріс у понад 8 разів (табл. 1). Також у 2022 році, порівняно із 2018 роком суттєво змінилась частка фінансування суб'єктів сфери охорони здоров'я. Так, суттєво знизилась питома вага фінансування лікарень та санаторно-курортних закладів з 32,26% до 7,41, натомість колосально зросла частка видатків на іншу діяльність у сфері охорони здоров'я. Державний бюджет України 2023 року щодо видатків на сферу охорони здоров'я за структурою фінансування суб'єктів сфери охорони здоров'я майже відповідає 2022 року, однак порівняти зміни не можливо, бо на дані за 2023 рік не повні, а у таблиці 1 наведено тільки за січень-серпень 2023 року. Доцільно зауважити й те, що лише у 2022 році державним бюджетом України передбачено фінансування медичної продукції та обладнання, яке становить 224781790,78 грн. В досліджуваній період видатків державного бюджету України на сферу охорони здоров'я скоротилася частка видатків на фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони здоров'я на 1,67% у 2022 році проти 2018 року. Така ситуація є прямим наслідком зниження наукового потенціалу кадрів сфери охорони здоров'я, адже належне фінансування цього напрямку –

це основний мотиваційний чинник науковців сфери охорони здоров'я до підвищення рівня наукового потенціалу сфери охорони здоров'я.

Таблиця 1. Динаміка видатків з державного бюджету України на охорону здоров'я

Роки		Охорона здоров'я	Медична продукція та обладнання	Поліклініки і амбулаторії, швидка і невідкладна допомога	Лікарні та санаторно-курортні заклади	Санітарно-профілактичні та протиепідемічні заходи і заклади	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони здоров'я	Інша діяльність у сфері охорони здоров'я
2018	грн	22617917585,57		149582697,20	7296592489,40	1583423191,32	482111437,88	13106207769,77
	%	100,00		0,66	32,26	7,00	2,13	57,95
2019	грн	38561591596,80		162190258,62	8219382358,32	1703322441,30	514526632,27	27962169906,29
	%	100,00		0,42	21,31	4,42	1,33	72,51
2020	грн	124925254105,85		174270644,27	7762702211,81	4215564131,33	599340429,25	112173376689,19
	%	100,00		0,14	6,21	3,37	0,48	89,79
2021	грн	170505173040,66		252914243,70	14088269576,17	7363157219,69	881484983,29	147919347017,81
	%	100,00		0,15	8,26	4,32	0,52	86,75
2022	грн	184267839745,45	224781790,78	328623706,75	13651300195,79	11639429697,94	767320211,00	157656384143,19
	%	100,00	0,12	0,18	7,41	6,32	0,42	85,56
2023 січень-серпень	грн	11228535183,59		232935646,29	7620260329,02	7714355359,89	513145465,81	95947838382,58
	%	100,00		0,21	6,80	6,89	0,46	85,65

Джерело: сформовано на основі [5]

Суб'єкти сфери охорони здоров'я на місцевому рівні фінансуються з місцевих бюджетів. Дані таблиці 2 засвідчують, що в період 2018-2022 років спостерігалось скорочення обсягів видатків з місцевих бюджетів на сферу охорони здоров'я. Так, у 2022 році загальний обсяг фінансування сфери охорони здоров'я з місцевих бюджетів скоротився у понад 3 рази, порівняно із 2018 роком, основними причинами чого стали недостатність бюджетних коштів та нерациональність їх розподілу серед напрямків фінансування. У структурі видатків на сферу охорони здоров'я з місцевих бюджетів в період 2018-2022 років відбулося падіння часток фінансування поліклінік і амбулаторій, швидкої і невідкладної допомоги (на 4,98%) і лікарень та санаторно-курортних закладів (на 16,01%) у 2022 році проти 2018 року. Натомість поступово зростала частка видатків з місцевих бюджетів на іншу діяльність у сфері охорони здоров'я на 20,69% у 2022 році відносно 2018 року.

Таблиця 2. Динаміка видатків з місцевих бюджетів на охорону здоров'я

Роки		Охорона здоров'я	Поліклініки і амбулаторії, швидка і невідкладна допомога	Лікарні та санаторно-курортні заклади	Санітарно-профілактичні та протиепідемічні заходи і заклади	Інша діяльність у сфері охорони здоров'я
2018	грн	93229890760,69	22332407751,47	60978828922,45	63148718,74	9855505368,02
	%	100,00	23,95	65,41	0,07	10,57
2019	грн	89816247568,09	15744225952,99	63996527180,76	177861897,23	9897632537,11
	%	100,00	17,53	71,25	0,20	11,02
2020	грн	50865980587,06	7962184858,75	30805210805,52	216216882,09	11882368040,70
	%	100,00	15,65	60,56	0,43	23,36
2021	грн	33105245977,17	5416715222,67	14716256644,30	203041905,17	12769232205,03
	%	100,00	16,36	44,45	0,61	38,57
2022	грн	31008025674,14	5325808886,17	14991243980,61	109371114,80	10581601692,56
	%	100,00	17,18	48,35	0,35	34,13
2023 січень-серпень	%	100,00	18,97	49,40	0,37	31,26

Джерело: сформовано на основі [5]

Щодо видатків на фінансування сфери охорони здоров'я зі зведеного бюджету України, який відображає загальну динаміку фінансування сфери охорони здоров'я, то доцільно відзначити про поступове зростання обсягів фінансування сфери охорони здоров'я в аналізований період, де у 2022 році рівень зростання становив понад 1,8 раза проти обсягу фінансування у 2018 році (табл. 3). У видовій структурі видатків зі зведеного бюджету України на охорону здоров'я відбулося скорочення частки фінансування поліклінік і амбулаторій, швидкої і невідкладної допомоги (на 16,51%), лікарень та санаторно-курортних закладів (на 46,02%) і фундаментальних та прикладних досліджень і розробок у сфері охорони здоров'я (на 0,03%). Однак суттєво збільшилася частка асигнувань зі зведеного бюджету України на іншу діяльність у сфері охорони здоров'я на 58,02%, а також на санаторно-профілактичні та протиепідемічні заходи і заклади лише на 4,53%.

Таблиця 3. Динаміка видатків зі зведеного бюджету України на охорону здоров'я

Роки		Охорона здоров'я	Медична продукція та обладнання	Поліклініки і амбулаторії, швидка і невідкладна допомога	Лікарні та санаторно-курортні заклади	Санітарно-профілактичні та протиепідемічні заходи і заклади	Фундаментальні та прикладні дослідження і розробки у сфері охорони здоров'я	Інша діяльність у сфері охорони здоров'я
2018	грн	115847808346,26		22481990448,67	68275421411,86	1646571910,06	482111437,88	22961713137,79
	%	100,00		19,41	58,94	1,42	0,42	19,82
2019	грн	128377839164,89		15906416211,61	72215909539,08	1881184338,53	514526632,27	37859802443,40
	%	100,00		12,39	56,25	1,47	0,40	29,49
2020	грн	175791234692,91		8136455503,02	38567913017,33	4431781013,42	599340429,25	124055744729,89
	%	100,00		4,63	21,94	2,52	0,34	70,57
2021	грн	203610419017,83		5669629466,37	28804526220,47	7566199124,86	881484983,29	160688579222,84
	%	100,00		2,78	14,15	3,72	0,43	78,92
2022	грн	215275865419,59	224781790,78	5654432592,92	28642544176,40	11748800812,74	767320211,00	168237985835,75
	%	100,00	0,10	2,63	13,31	5,46	0,36	78,15
2023 січень-серпень	грн	13081586204,77		3796981745,07	16901113823,49	7783448113,75	513145465,81	101821172894,65
	%	100,00		2,90	12,92	5,95	0,39	77,84

Джерело: сформовано на основі [5]

У ході дослідження ефективності функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я доцільно наголосити, що 1 квітня 2020 року стартувала перша в Україні Програма медичних гарантій. Вона включає первинну, спеціалізовану амбулаторну, лікарняну, невідкладну допомогу, паліативну та реабілітаційну допомогу, а також реімбурсацію лікарських засобів. Договори з НСЗУ щодо надання медичних послуг за Програмою медичних гарантій уклали 90% закладів, які подали свої пропозиції цьому органу. Відповідно до цього всі заклади охорони здоров'я (районні, міські та обласні лікарні) по всій Україні, що уклали договори розпочали реформування.

Попередньо Законом України «Про державний бюджет України на 2020 рік» [6] затверджено бюджетну програму «Реалізація програми гарантій медичного обслуговування населення» обсягом 72,0 млрд грн, але фактивно було виділено 89,5 млрд грн, оскільки відбулися зміни протягом року та розмір бюджетної програми було збільшено на 20,2 млрд грн. З метою збільшення обсягів підтримки з державного бюджету місцевим бюджетам здійснено

скорочення видатків за напрямом використання бюджетних коштів щодо здійснення підтримки конкретних установ і заходів у системі охорони здоров'я.

Що стосується аналізу виконання бюджетної програми «Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення» у 2022 році, то відхилення фактичного обсягу від планового становило 11001251,3 тис. грн (табл. 4).

Таблиця 4. Аналіз виконання бюджетної програми «Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення» у 2022 році, тис. грн.

Напрями використання бюджетних коштів	План	План зі змінами	Факт	Відхилення плану зі змінами від плану (+/-)	Відхилення факту від плану зі змінами (+/-)
1	2	3	4	5	6
Всього за бюджетною програмою, у т.ч.	157298220,1	15729822,1	146296968,8	0,0	-11001251,3
Оплата медичних послуг, пов'язаних з наданням екстреної медичної допомоги, всього	11361076,7	11361076,7	11361076,7	0,0	0,0
Оплата медичних послуг, пов'язаних з наданням первинної медичної допомоги, всього	26369063,8	25394436,3	24655326,2	-974627,5	-739110,1
Оплата медичних послуг, пов'язаних з наданням вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги, третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги, паліативної медичної допомоги, медичних послуг, пов'язаних з медичною реабілітацією, медичних послуг, пов'язаних з медичною допомогою дітям до 16 років, медичних послуг, пов'язаних з медичною допомогою у зв'язку з вагітністю та пологами, всього	114059963,1	113349070,3	105929846,9	-710892,8	-7419223,4
Відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань (реімбурсація), всього	4652458,0	4652458,0	2359562,2	0,0	-2292895,8
Розвиток та функціонування центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я, всього	207039,7	196541,3	193116,2	-10498,4	-3425,1
Технічне забезпечення надання НСЗУ додаткових послуг (сервісів), пов'язаних з наданням медичних послуг та виписуванням електронного рецепта, всього	139524,1	41266,5	31175,5	-98257,6	-10091,0
Резерв коштів для оплати послуг, передбачених програмою медичних гарантій, всього	509094,7	0,0	0,0	-509094,7	0,0

Продовження таблиці 4.

1	2	3	4	5	6
Забезпечення збереження кадрового потенціалу для надання медичної допомоги, всього	0,0	1800000,0	1424422,7	1800000,0	-375577,3
Забезпечення кадрового потенціалу системи охорони здоров'я шляхом організації надання медичної допомоги із залученням лікарів-інтернів, всього	0,0	503371,0	342442,4	503371,0	-160928,6

Джерело: сформовано на основі [7]

З урахуванням внесених змін різниця між загальним фактичним обсягом видатків за всіма напрямками використання бюджетних коштів згідно з бюджетною програмою та плановими показниками на загальну суму 11001251,3 тис. грн зумовлена:

1) наявністю невикористаних бюджетних коштів, виділених на 2022 рік на оплату медичних послуг з надання первинної медичної допомоги (739110,1 тис. грн);

2) наявністю у 2022 році невикористаних залишків бюджетних призначень на оплату медичних послуг, пов'язаних з наданням вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги, третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги, паліативної допомоги, медичної реабілітації дітей віком до 16 років, медичних послуг, пов'язаних з вагітністю та пологами на суму 7419 223,4 тис. грн;

3) наявністю невикористаних залишків бюджетних коштів (2292 895,8 тис. грн), призначених на 2022 рік для здійснення розрахунку відшкодування вартості лікарських засобів для лікування окремих захворювань;

4) наявністю залишку невикористаних бюджетних видатків за напрямом «Розвиток та функціонування центральної бази даних електронної системи охорони здоров'я» у сумі 3425,1 тис. грн;

5) наявністю відхилень у фактично витрачених протягом року обсягах готівкових видатків НСЗУ на «Технічне забезпечення надання НСЗУ додаткових послуг (сервісів), пов'язаних з наданням медичних послуг та виписуванням електронного рецепта» від планового на 10091,0 тис. грн.

Функціонування закладів охорони здоров'я в умовах ринкової економіки вимагає здійснення відповідних організацій та заходів щодо надання медичної допомоги населенню. Розглядаючи особливості ефективності функціонування

економічного механізму сфери охорони здоров'я України доцільно здійснити аналіз діяльності закладів охорони здоров'я України. Так, у 2022 році у системі охорони здоров'я функціонувало 1150 лікарняних закладів (табл. 5).

Таблиця 5. Діяльність закладів охорони здоров'я у 2022 році

Найменування	Система МОЗ України
Число лікарняних закладів	1150,0
Загальне число ліжок	231802,0
Забезпеченість на 10 тис. населення	56,5
Середнє число днів зайнятості ліжка	226,1
Середнє перебування хворого на ліжку	8,9
Госпіталізація на 100 жителів - всього	14,0
в т.ч. міських жителів	13,1
сільських жителів	16,1
Число закладів, які надають амб.-полікл.допомогу	2356,0
Число відвідувань на 1 жителя	4,4
Число амб.-полікл.закладів, які мають денні стаціонари	1285,0
Число ліжок в денних стаціонарах	38 604,0
на 10 тисяч населення	9,4
Проліковано хворих в денних стаціонарах	1199414,0
на 10 тисяч населення	291,1
Кількість викликів швидкої медичної допомоги	4402998,0
на 1000 населення	107,4
Загальна чисельність лікарів/без зубних/	137549,0
Забезпеченість на 10 тис. населення	33,6
Загальна чисельність середн.мед.персон.	241147,0
Забезпеченість на 10 тис. населення	58,8

Джерело: сформовано на основі [8]

З огляду на скорочення видатків на фінансування поліклінік і амбулаторій, та надання швидкої і невідкладної допомоги у 2022 році проти 2018 року, у 2022 році функціонувало 2356 таких закладів, а тих, що мають денні стаціонари було 1285 одиниць.

Ефективність функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я України визначається також показниками ліжкового фонду. Так, в Україні у 2022 році функціонувало 231802 одиниць. Ефективність використання ліжкового фонду характеризують показники середнього числа днів зайнятості ліжка, які у 2022 році становили 226,06, показники середнього перебування хворого на ліжку (8,94 у 2022 році), показники летальності (2,20 у 2022 році) та показники обігу ліжка (25,29 у 2022 році). Видову класифікацію ліжкового фонду системи Міністерства охорони здоров'я України у 2022 році детально представлено у табл. 6.

Таблиця 6. Ліжковий фонд системи МОЗ України у 2022 році

Найменування	Абсолютні числа	На 10 тис.населення	Показники використання ліжкового фонду			
			середнє число днів зайнято-сті ліжка	середнє перебування хворого на ліжку	летальність	обіг ліжка
Всього	231802	56,54	226,06	8,94	2,20	25,29
Терапевтичні(вся гр)	47056	11,48	230,47	8,89	1,85	25,92
Загальнотерапевт.	26341	6,42	230,95	8,98	2,31	25,73
Гастр.д/дорослих	1805	0,44	229,33	9,48	1,17	24,18
Кардіологічні	10299	2,51	239,50	8,15	1,57	29,38
Ревм.д/дорослих	1077	0,26	256,73	8,36	0,16	30,69
Алерг.д/дорослих	713	0,17	200,19	10,54	0,04	18,99
Ендокр.д/доросл.	2275	0,55	228,30	9,15	0,47	24,96
Гемат.д/дорослих	1203	0,29	260,01	8,71	1,71	29,84
Нефрол.д/доросл.	962	0,23	228,30	11,37	1,41	20,08
Імунолог.для дор.	42	0,01	252,61	7,54	0,56	33,52
Пульмон.д/доросл.	2339	0,57	175,99	10,81	1,32	16,27
хірургіч./вся гр/	45853	11,18	255,83	8,62	1,02	29,69
Хірург.д/доросл.	20278	4,95	249,44	7,70	1,28	32,38
Травм.і ортопед.	12055	2,94	269,48	9,91	0,30	27,19
Судинної хірург.	1111	0,27	249,53	8,80	0,85	28,36
Опікові для дор.	793	0,19	272,84	18,00	1,44	15,16
Нейрох.д/доросл.	2021	0,49	265,39	9,36	2,35	28,36
Торак.хір.д/дор.	703	0,17	242,51	12,20	1,63	19,87
Кардіох.для дор.	824	0,20	239,46	7,06	1,59	33,91
Уролог.д/доросл.	3729	0,91	245,37	7,63	0,27	32,15
Стомат.д/доросл.	957	0,23	242,96	7,12	0,13	34,12
Проктологічні	856	0,21	257,88	9,21	0,40	27,98
Гнійн.хір.д/дор.	2526	0,62	260,89	11,12	2,67	23,47
Родильні,включаючи патологічні	11869	2,90	139,98	5,54	0,00	25,28
Гінекологічні,включаючи абортні	9094	2,22	192,87	5,53	0,05	34,91
Дитячі/неінфекц./	24374	5,95	180,29	6,97	0,02	25,87
Інфекційні(дор.і дит.)	21111	5,15	130,28	8,27	2,89	15,76
Туберкульозні(дор.і дит.)	3659	0,89	166,19	48,63	7,98	3,42
Онколог.д/доросл.	7790	1,90	235,45	5,22	0,36	45,07
Психіатричні(дор.і дит.)	19634	4,79	289,17	28,75	0,98	10,06
Неврол.д/доросл.	18675	4,56	282,58	8,99	2,60	31,44
Отолар.д/доросл.	3088	0,75	217,26	7,67	0,05	28,32
Шк-венер.д/дор.	597	0,15	182,03	11,09	0,03	16,41
Психосоматичні	298	0,07	259,77	16,58	0,32	15,67
Наркологічних	2108	0,51	199,41	6,73	0,41	29,62
Офтальм.д/доросл.	2918	0,71	211,81	4,74	0,00	44,71
Віднов.лік.д/дор.	4838	1,18	245,86	14,46	0,13	17,00
Радіолог,рентг.	1971	0,48	310,86	20,25	0,33	15,35
Ортопед.д/доросл.	1593	0,39	265,85	11,46	0,10	23,20
Травм.д/дорослих	10462	2,55	270,05	9,71	0,32	27,81
Двагітн.та род.	7185	1,75	125,94	4,30	0,01	29,27
Патолог.вагітн.	4684	1,14	161,22	8,38	0,00	19,25
Гінекол.д/доросл.	9052	2,21	193,41	5,54	0,05	34,91
Д/провед.абортів	42	0,01	46,64	1,36	0,00	34,30
Інфекц.д/доросл.	15607	3,81	131,73	9,11	4,03	14,45
Туб.д/дор.в т.ч:	3457	0,84	169,09	48,05	8,18	3,52
Терапевт.гр.ВООЗ	94407	23,03	-	-	-	-
Психіат.д/доросл.	18571	4,53	294,71	29,58	1,05	9,96

Джерело: сформовано на основі [8]

Доцільно відзначити і те, що реформа охорони здоров'я, яка зараз триває в Україні, змінює парадигму охорони здоров'я та призводить до якісно іншого стилю економічного мислення та реальної економічної поведінки. Однією з нових особливостей функціонування закладів охорони здоров'я має стати їх самостійність у плануванні розвитку послуг, управлінні їх діяльністю, формуванні та використанні ресурсів. Із впровадженням та подальшим розвитком системи реформування охорони здоров'я змінюється підхід до економічної, інформаційної та правової діяльності сучасних закладів охорони здоров'я. У зв'язку зі складністю механізмів управління діяльністю, особливо фінансовою, необхідно забезпечити ефективне управління такою діяльністю. Адже збільшення фінансування охорони здоров'я має бути центральним у розвитку сучасного суспільства, а своєчасні та прораховані інвестиції можуть покращити функціонування чинної системи охорони здоров'я.

Висновки. Таким чином, в результаті проведеного аналізу розкрито основні аспекти ефективності економічного механізму сфери охорони здоров'я. Вивчення особливостей фінансування сфери охорони здоров'я засвідчує, що в період 2018-2022 років відбувалося тенденційне зростання видатків з державного бюджету України на сферу охорони здоров'я, однак суттєво скоротилися видатки з місцевих бюджетів на цю сферу. Важливим аспектом підвищення ефективності економічного механізму сфери охорони здоров'я стало розроблення та реалізація бюджетної програми медичних гарантій. Виявлено, що на рівень ефективності функціонування економічного механізму сфери охорони здоров'я України впливають показники діяльності закладів охорони здоров'я та рівень ліжкового фонду системи Міністерства охорони здоров'я України.

Література

1. Арцатбанова О. В. Порівняльний аналіз підходів до побудови економічних механізмів функціонування системи охорони здоров'я. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2017. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1399>

2. Піхоцька О. М., Хомякова І. С. Фінансування системи охорони здоров'я в умовах її реформування. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2021. № 12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2021/35.pdf

3. Посилкіна О. В., Гладкова О. В. Актуальні проблеми фінансового забезпечення діяльності закладів охорони здоров'я в Україні в умовах їх реформування. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2021. № 2. С. 43-49.

4. Коробчинська Н. В. Моніторинг системи охорони здоров'я в системі управління на місцевому рівні. Публічне управління та митне адміністрування. 2022. № 1 (32). С. 58-69.

5. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2019&budgetType=CONSOLIDATED>

6. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України; Бюджет, Розподіл, Перелік від 14.11.2019 № 294-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text>

7. Результати оцінки ефективності бюджетної програми за 2022 рік. URL: https://moz.gov.ua/uploads/9/46005-rezul_tati_ocinki_efektivnosti_za_2022_r_2308060.pdf

8. Показники здоров'я населення та використання ресурсів охорони здоров'я в Україні (загальний). Центр громадського здоров'я МОЗ України. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/MMXXII.html>

References

1. Artsatbanova O.V. (2017), "Comparative analysis of approaches to building economic mechanisms of the functioning of the health system", Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, vol. 10, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1399> (Accessed 10 Feb 2024).

2. Pikhotska, O. and Khomiakova, I. (2021), "Financing of the healthcare system in the context of its reformation", Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, vol. 12, available at: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2021/35.pdf (Accessed 10 Feb 2024).

3. Posylkina, O.V. and Hladkova, O.V. (2021), “Current problems of financial support of the healthcare institutions’ activity in Ukraine in the conditions of their reform”, *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernads'koho. Serii: Ekonomika i upravlinnia*, vol. 2, pp. 43-49.

4. Korobchyns'ka, N.V. (2022), “Automated quality monitoring system for medical care of the population at the local level”, *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, vol. 1 (32), pp. 58-69.

5. State budget web portal for citizens (2024), available at: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2019&budgetType=CONSOLIDATED> (Accessed 10 Feb 2024).

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2019), The Law of Ukraine “About the State Budget of Ukraine for 2020”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20#Text> (Accessed 10 Feb 2024).

7. Ministry of Healthcare of Ukraine (2022), “Results of the assessment of the effectiveness of the budget program for 2022”, https://moz.gov.ua/uploads/9/46005-rezul_tati_ocinki_efektivnosti_za_2022_r_2308060.pdf available at: (Accessed 10 Feb 2024).

8. Ministry of Healthcare of Ukraine (2022), “Population health indicators and use of health care resources in Ukraine (general)”, available at: <http://medstat.gov.ua/ukr/MMXXII.html> (Accessed 10 Feb 2024).

Стаття надійшла до редакції 17.02.2024 р.